

7. Hofman I. Representation of others to themselves in everyday life / I. Hofman; trans. with English A.S. Kovaleva – M.: Canon-press-C, Kuchkovo field, 2000. - 304 p.
8. Grigory Silovich Kostyuk - coryphaeus of the Ukrainian psychology school // Psychologist. - 2008. - №3. - P. 12-13.
9. Maslow A. G. Long range of the human psyche / A. G. Maslow; trans. with English A.M. Tatlybaeva. – Snt.Pb .: Eurasia, 2005. - 430 p.

(переклала на англійську С. Малазонія – доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки та психології Навчально-наукового професійно-педагогічного інституту Української інженерно-педагогічної академії)

УДК 374.7.091:005.963.1(045)

НІКІТСЬКА Юлія

канд. пед. наук, викладач, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,

б-р Шевченка, 81, м. Черкаси, 18031, Україна

E-mail: nikitska.y@outlook.com

АКТУАЛЬНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Анотація. У статті розглядаються деякі історичні аспекти становлення теорії управління, окремі питання, пов'язані з реформуванням процесу управління системою освіти, актуальність розвитку і вдосконалення системи освіти дорослих.

Ключові слова: теорія управління, освіта дорослих, менеджмент освітньої галузі, управління освітніми системами.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі становлення України як правової європейської держави, враховуючи сучасні глобалізаційні процеси, необхідність забезпечення сталого розвитку суспільства, інтеграцію в Європейський освітній простір тощо, виникла потреба у реформуванні як всієї системи освіти, яка повинна надавати послуги нової якості в умовах демократії, відкритості, ринкових відносин, так і системи освіти дорослих, яка забезпечила б людині всебічну конкурентоспроможність протягом життя.

Для успішного розв'язання цих проблем гостро постало питання оптимізації процесу управління в системі освіти, реформування системи підготовки менеджерської ланки для галузі освіти. При цьому необхідно враховувати автентичні традиції, історичний досвід становлення національної системи освіти дорослих та управління нею, вивчати і впроваджувати багатий досвід зарубіжних країн, зокрема, Великої Британії.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питаннями розвитку теорії управління, теорії управління освітніми системами, проблемами управлінської діяльності в освітній галузі займалися вітчизняні науковці Н. Гущина, П. Кухарчук, С. Мацкевич, М. Солodka, Г. Тодосова, О. Черемних; вивчення особливостей системи освіти дорослих зарубіжних країн стало предметом наукових досліджень Л. Гриневич, Т. Десятова, Л. Лук'янової та багатьох інших.

Подальших наукових досліджень потребують питання розвитку і вдосконалення системи неперервної освіти, підготовки ефективного менеджменту для освітньої галузі, вдосконалення системи управління якістю надання освітніх послуг.

Формування цілей статті (постановка завдання). Зважаючи на виклики сучасної моделі суспільних відносин у освітніх системах значно зростає роль освіт дорослих. Мета статті – вказати на актуальність подальшого розвитку і вдосконалення системи неперервної освіти в Україні та реформування процесу управління нею.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освітня система, як і будь-яка інша, вимагає управління. Проблеми, які виникають в управлінській діяльності привертати і привертають увагу багатьох науковців. Для успішного розв'язання цих проблем неможливо обійтись без детального вивчення питань зародження теорії управління освітніми системами, етапів її становлення, основних підходів, досвіду інших країн, зокрема Великої Британії з розвитку теорії управління освітніми системами для дорослих.

З появою організованого суспільства виникло і питання управління. Але і теорія управління як така загалом сформувалась у ХХ столітті [1]. Думки науковців щодо хронології зародження теорії управління системами освіти значно різняться. Дослідник А. Калюжний зазначає, що управління системою освіти зародилась у зв'язку з появою масового навчання [2]. На думку науковця М. Солodka це відбулося у 20-х роках ХХ століття [3]. Особливий погляд на становлення теорії управління освітніми системами має О. Черемних. У своїй статті «Управление образованием как предмет социологического изучения» авторка підкреслила важливість і значущість досягнень різних наукових галузей для розробки вдалої концепції управління освітньою системою [4]. Незважаючи на різницю у поглядах

науковців щодо теорії управління в системах освіти, вони приходять до спільного висновку, що базою теорії управління в освітніх системах є ідеї наукового управління соціальними організаціями і становлення її розпочалося, в основному, за кордоном.

Низка науковців вважають, управління виокремилось у самостійну галузь наукових досліджень після вдалих розробок засновника Школи наукової організації управління Фредеріка Тейлора, ідеї якого почали проникати в освітні системи на початку ХХ століття. Значного поширення досвід щодо впровадження наукових методів управління в освіті набув тільки у 20-30-х роках ХХ століття, спочатку у США, потім у Європі, хоча у цей період вони ще перебували під значним впливом класичної школи управління [1]. У цей період на розвиток теорії управління в освітніх системах значний вплив здійснила поява школи людських відносин, а з 1950 року біхевіористська школа, головна ідея якої полягала в тому, що підвищити ефективність організації можна за умови підвищення ефективності людських ресурсів. Починаючи з 70-х років ХХ століття значно вплинули на розвиток управління в освіті ідеї системного підходу, а у 80-90-х роках підвищення вимог суспільства до якісних характеристик освітніх систем.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття з'явилися ґрунтовні теоретичні роботи, які узагальнювали набутий досвід управління в системах освіти та були спрямовані на розвиток теорії управління освітніми системами. Це роботи П. Сільвера (Сполучені Штати Америки, 1983 р.), У. Раства (Великобританія, 1985 р.), Т. Буша (Великобританія, 1986 р.), Б. Левіна, Д. Янга та інших [1]. У 1990-х роках у зарубіжних країнах відбувається подальша децентралізація управління освітою та значне посилення уваги батьків та суспільства до якості освітніх послуг, що зумовлює вдосконалення процесів державно-громадського управління освітою.

Вітчизняна система управління освітою теж пройшла декілька етапів свого становлення. Проблема її розвитку і вдосконалення в різні періоди, зважаючи на вимоги часу, займалися педагоги, громадські діячі, відомі письменники (Л. Українка, Ю. Федькович, І. Франко та ін.), публіцисти. Початок ХХ століття характеризується посиленням змін у системі освіти, але у 30-50-ті роки через специфіку державної політики, тривалі військові дії тощо, питання розвитку управління освітою відійшло на задній план. Ситуація почала змінюватись тільки після здобуття Україною незалежності. Радикальні зміни в суспільстві, перегляд ціннісних орієнтирів, формування іншої соціальної ситуації, перспективи інтеграції в Європейський освітній простір показали, що існують певні суперечності в системі управління освітою. Потрібно було вдосконалювати управлінські функції, змінювати спрямованість та систему відносин в управлінні [5].

Виклики цього періоду вимагають нових принципів, покладених в освітню реформу: демократизацію освіти, багатоукладності, альтернативності, народності і національного характеру, гуманізації, диференціації, її діяльнісного розвивального характеру, а також безперервності освіти. Тому актуальним постало питання системи неперервної освіти впровадження сучасних методів управління процесами навчання дорослих, адже ринок праці в сучасній Україні вимагає працівників з високим рівнем професійної підготовки та володіння сучасними технологіями і, головне, здатних до постійного самовдосконалення, а для цього людина повинна мати можливість навчатися протягом життя. Проте, як зазначає науковець Н. Гущина є ще цілий ряд проблем в освіті дорослих в Україні: «Недосконала нормативно-правова база, невизначеність статусу освіти дорослих, низький рівень співпраці між ДУ, НДО і соціальними партнерами, відсутність у переліку пріоритетних завдань МОН відповідних структур, недостатня професіоналізація кадрів, які працюють з дорослими» [6, с. 14].

Велике значення для успішного здійснення реформ у цій галузі освіти має вивчення досвіду інших країн. Ще у ХХ столітті стало зрозумілим, що для розв'язання нових проблем, які постають перед людством, недостатньо шкільної та навіть університетської освіти. Як показали дослідження, стрімко зменшується термін «старіння» знань фахівців і в сучасних умовах, як вважають окремі науковці, знання «старіють» через 4-5 років. Це означає, що людина, яка не буде постійно навчатися, стає неконкурентоспроможною.

Відповідаючи на виклики сучасності, майже всі країни Європи, прийшли до ідеї неперервної освіти. Лариса Лук'янова у своїй праці відмічає що, «Формуючи політику у сфері освіти дорослих, країни Європейського Союзу на початку ХХІ ст. значно більше уваги приділяють не лише її економічній доцільності, роль якої визначається ринком праці, але й підносять її соціально-культурне значення. Освіта стає визначальним чинником не тільки професійного, але й особистісного розвитку.» [8, с. 5]. Навчання протягом життя Рада Європи затвердила як один з основних компонентів соціальної моделі європейських країн [7].

Країни Європи, зокрема Велика Британія, мають значний досвід в організації системи неперервної освіти та управління нею. Влада Великої Британії завжди тримала у полі зору питання, пов'язані з освітою дорослих та її розвитком. Було прийнято ряд важливих документів, які врегульовували на законодавчому рівні освіту дорослих. Закон «Про навчання та професійні вміння» (2000) надавав повноваження здійснення керівництва і фінансування закладів освіти дорослих Раді з освіти і професійної підготовки (LSC). Управління системою освіти дорослих у

Великій Британії здійснюють: Департамент освіти та вмінь, Департамент бізнес-інноваційних навичок, Рада з питань навчання та вмінь (2001), Національний інститут неперервної освіти дорослих, Агенція з питань розвитку вмінь у галузях, Рада з питань фінансування вищої освіти в Англії, Агенція з питань базових умінь, а також Інспекторат навчання дорослих (2000) як контролюючий орган [8].

Для України цей досвід надзвичайно важливий і потребує всебічного вивчення, адаптації до реалій країни і впровадження в систему освіти, отже знову постає питання підготовки відповідного освітнього менеджменту всіх рівнів. У Концепції розвитку системи освіти дорослих в Україні наголошується на необхідності визнання освіти дорослих на державному рівні як невід'ємної складової національної системи освіти, розроблення нових підходів її правового регулювання, насамперед, на необхідності підготовки проекту Закону України «Про освіту дорослих» [9]. Проблемами управління освітою дорослих І. Бургун, Л. Лук'янова, Н. Протасова та інші.

Науковці зазначають, що виконання завдань, які постають перед освітою дорослих, неможливе без відповідного кадрового забезпечення. Питання кадрового забезпечення є однією з найважливіших складових питань реформування системи освіти України і системи освіти дорослих зокрема. Зважаючи на значний вплив ринкових відносин на сферу освіти, появу значної кількості приватних навчальних закладів, які створюють конкуренцію державним закладам освіти, постає питання якісної професійної підготовки менеджерів освіти. Тривалий час керівники навчальних закладів призначались вищим керівництвом, пізніше обирались із членів колективу і, як правило, не мали економічної освіти, базових знань з менеджменту. Враховуючи сучасні вимоги до закладів, які надають освітні послуги, в тому числі і дорослим, значну конкуренцію між ними та інші виклики, керувати таким закладами має всебічно підготований менеджер, готовий виконувати різні функції: економічні, організаційні, педагогічні, який теж повинен мати умови для постійного оновлення своїх знань та вдосконалення кваліфікації, тобто, для неперервної освіти.

Висновки. Для успішного й ефективного функціонування системи освіти дорослих в Україні є питання реформування як самої системи, так і процесу управління нею, створення умов для підготовки якісної менеджерської ланки та кадрового забезпечення. Це, в свою чергу, вимагає подальших наукових досліджень у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Менеджмент української освіти в контексті євроінтеграції: монографія / П. Біліченко, О. Зайцева, Т. Зенченко та ін.; за заг. ред. Г. Луценка. – Черкаси: вид. Чабаненко Ю. А., 2017. – 272 с.
2. Калюжный А. С. Психология и педагогика: учебное пособие / А. С. Калюжный. – Н. Новгород: НГПУ, 2007. – 380 с.
3. Солодкая М. С. Управление образованием: философско-методический аспект / CREDO NEW теоретический журнал. – 1997. – №4.
4. Черемных А. М. Управление образованием как предмет социологического изучения / А. М. Черемных // Вестник Удмуртского университета. – 2007. – №3. – С. 143-147.
5. Юрчук Л. Тенденції децентралізації управління освітою в Україні / Людмила Юрчук // Вісник національної академії державного управління. Серія «Державне управління». – 1999. – №4. – С. 276-283.
6. Гущина Н. Освіта дорослих – основні тенденції в Україні та Європі / Наталія Гущина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/omosvita/ss-62919356>.
7. Карпенко М. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка / М. Карпенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/252>.
8. Лук'янова Л. Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід / Лариса Лук'янова // Українська асоціація освіти дорослих. – Київ: ТОВ «ДСК-Центр», 2017. – 147 с.
9. Лук'янова Л. Концепція освіти дорослих в Україні / Укладач Лариса Лук'янова. – Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2011. – 24 с.

Стаття надійшла до редакції 23.01.2018.

НИКИТСКАЯ Юлия

канд. пед. наук, преподаватель, Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого,
б-р Шевченко, 81, г. Черкасы, 18031, Украина
E-mail: nikitska.y@outlook.com

**АКТУАЛЬНОСТЬ РЕФОРМИРОВАНИЯ ПРОЦЕССА
УПРАВЛЕНИЯ СИСТЕМОЙ ОБРАЗОВАНИЯ ВЗРОСЛЫХ**

Резюме. В статье рассматриваются некоторые исторические аспекты становления теории управления, отдельные вопросы, связанные с реформированием управления системой образования, актуальность развития и усовершенствования системы образования взрослых.

Ключевые слова: теория управления, управление образовательными системами, образование взрослых, менеджмент образовательной отрасли.

NIKITSKA Yuliia

Ph.D in Pedagogy, Lecturer, Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy,

blvd Shevchenko, 81, Cherkasy, 18031, Ukraine

E-mail: nikitska.y@outlook.com

TIMELINESS OF ADULT EDUCATION SYSTEM MANAGEMENT RENEWAL

Summary. The article investigates several historic aspects of the management theory development, certain issues related to the education system management renewal, timeliness of the adult education system development and improvement.

Keywords: management theory, adult education, educational sector management, educational system management.

Abstract. It became clear as soon as Ukraine became independent that the national adult education system, as well as the relevant management system failed to meet the modern requirements, and the quality of the education service failed to meet the public needs too. Thus the national scientific, political and public force should take joint efforts in order to provide the national adult education system renewal, to improve the relevant management process and to provide the considerable upgrading of the training quality for the staff involved into this sector. The described task requires the profound study of the national context, the national advanced experience and the experience of the developed European countries.

Many scientists in our country investigated the issues of educational system and adult education system development and improvement, issues of the educational system management forms and methods selection. The experience available at advanced countries was also investigated. Nevertheless this area includes plenty more actual theoretical and practical tasks that should enable in the shortest term the quality and effective reforms implementation.

Purpose of the article: to concentrate on the necessity of reforms in the adult education system management.

The educational system requires appropriate management processes for the successful and effective work. A number of scientists and practical experts during the long period investigated and analyzed various aspects of development and improvement of the management theory in general as well as the management theory of educational systems, e.g. adult education systems, which in the course of scientific-and-technological advance acquired more and more public and economic importance. There are many factors affecting the

educational systems development and improvement: social and economic situation, new educational concepts, change of approach to the education, shift in priorities, concentration and public influence on the educational processes, requirements in the up-to-date industry.

The issues of the adult education system development and improvement, involvement of new educational forms and management process optimization became pressing; what in its turn required changes in the absolutely new human resources training. Sufficient scope of the work by the national research teams, investigation and analysis of the relevant experience abroad, the purposeful policy of the government and the social activism promoted the positive changes in the adult education system and management thereof.

High requirements that exist in the modern society, market relations and demographic situation in the country predicate the necessity of strong improvement of quality of service provided by the adult educational centers. The adult education system including the relevant management process renewal is one of the most acute issues of the educational system of Ukraine.

REFERENCES

1. Bilichenko, P., Zaitseva, O., Zenchenko, T. & Lutsenko, H. (2017). Menedzhment ukraïnskoi osvity v konteksti yevrointehratsii [Ukrainian education management in the context of European integration]. Cherkasy: vyd. Chabanenko Yu. A. [in Ukrainian].
2. Kaliuzhnyi, A. S. (2007) *Psikhohohyia y pedahohyka: uchebnoe posobyie* [Psychology and Pedagogics: guidance]. N. Novhorod: NHPU [in Russian].
3. Solodkaia, M. S. (1997) *Upravlenye obrazovanyem: fylosofsko-metodycheskyi aspekt* [Educational management: philosopho-methodological aspect]. *CREDO NEW teoretycheskyi zhurnal – CREDO NEW theoretical journal*, 4.
4. Cheremnykh, A. M. (2007) *Upravlenye obrazovanyem kak predmet sotsyolohycheskoho yzucheniia* [Educational management as a subject of sociological study]. *Vestnyk Udmurtskoho unyversyteta – Bulletin of the Udmurt University*, 3, 143-147 [in Russian].
5. Yurchuk, L. (1999) *Tendentsii detsentralizatsii upravlinnia osvitoiu v Ukraini* [Decentralization trends of education management in Ukraine]. *Visnyk natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia. Seriiia «Derzhavne upravlinnia» – Bulletin of the National Academy of Public Administration. Series "Public Administration"*, 4, 276-283 [in Ukrainian].

6. Hushchyna N. (2016). Osvita doroslykh – osnovni tendentsii v Ukraini ta Yevropi [Adult education – major trends in Ukraine and Europe. Retrieved from: <http://www.slideshare.net/omosvita/ss-62919356>.
7. Karpenko M. Osvita protiahom zhyttia: svitovi dosvid i ukrainska praktyka. Analitychna zapyska [Lifetime education: global experience and Ukrainian practice. Briefing note]. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/252>.
8. Lukianova, L. (2017) Zakonodavche zabezpechennia osvity doroslykh: zarubizhnyi dosvid [Legal support for adult education: international practices]. *Ukrainska asotsiatsiia osvity doroslykh – Ukrainian Adult Education Association*, 147 [in Ukrainian].
9. Lukianova, L. (2011) Kontseptsii osvity doroslykh v Ukraini [Adult education concept in Ukraine]. Nizhyn: PP Lysenko M. M. [in Ukrainian].

(переклад на англ. зроблено особисто автором статті)

УДК 37.012.3

ЛЕЩЕНКО Петро

аспірант Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка,

вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 03127, Україна

E-mail: peter_leshchenko@gmail.com

РОЗВИТОК ГЛОБАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР

Анотація. У статті проаналізовано зарубіжний досвід щодо використання комп'ютерних ігор у навчальному процесі учнів загальноосвітніх навчальних закладів США у контексті їх впливу на формування глобальної компетентності. Аналіз американського досвіду використання комп'ютерних ігор для розвитку глобальної компетентності учнів дає підстави зробити такі висновки. Розвиток глобальної компетентності трактується як важливе завдання в аспекті формування в учнів умінь повноцінного й безпечного життя у ХХІ столітті.

Глобально-компетентний учень має оволодіти чотирма групами вмінь: 1) вивчати світ; 2) сприймати різні точки зору; 3) ефективно спілкуватися (вербально і невербально з різними аудиторіями); 4) діяти для зміни ситуації у світі. Науковцями доведено, що використання комп'ютерних ігор є ефективним шляхом розвитку глобальної компетентності учнів, оскільки ігри забезпечують активну експериментальну навчально-ігрову діяльність, спонукають до

© Лещенко П., 2018